

освітніми змінами / І. А. Семенець-Орлова // Теорія та практика державного управління. – Вип. 3 (50). – С. 52 – 60. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tpdu_2015_3_11.pdf

REFERENCES

1. Tompson A. (1998) Strategicheskij menedzhment. Ysskustvo razrabotky y realizacyy strategyy : ucheb. dlja vuzov [Strategic Management. The Art of Strategy Development and Implementation: A Textbook. for universities]. M.: Banky y byrzhny ; JuNYTY, 576 (rus).
2. Skibicjka L. (2014) Antykryzovij menedzhment [Crisis management]. K.: CUL, 584 (ukr).
3. Fedosova A.O. (2019) Swot-analiz zaghaljnoosvitnjogho navchaljnogho zakladu v suchasnykh umovakh [Swot-analysis of secondary school in modern conditions] // Monohrafija. Mekhanizmy stymuljuvannja socialjno-ekonomichnogho rozvytku rehioniv v umovakh transformaciji – Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2019, 248 – 258 (ukr).
4. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy # 17 „Pro zatverdzhennja Porjadku provedennja instyucijnogho audytu zakladiv zaghaljnoji serednjoji osvity” vid 09.01.2019. – Available at: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/64344/ (ukr).
5. Semencj-Orlova I. A. (2018) Strategichne upravlinnja jak systemnyj zasib upravlinnja osvitnimy zminamy [Strategic management as a systematic tool for managing educational change]. Teorija ta praktyka derzhavnogho upravlinnja, Vyp. 3 (50), 52 – 60. – Available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tpdu_2015_3_11.pdf (ukr).

УДК 37.01

ORCID iD 0000-0001-8368-3334

МОДЕЛЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Тетяна Деміракі

У статті автором проаналізовано психолого-педагогічний вплив на учасників освітнього процесу традиційних та інноваційних підходів у дизайні освітнього простору. Розкрито особливості відкритого простору (Open space), подано характеристику його переваг і недоліків та поради щодо відкритості й комфортності навчального простору в закладі загальної середньої освіти. Автор наголошує на важливості проектування освітнього простору приміщення школи та здійснення підготовчих заходів. Під час реалізації необхідною та важливою умовою є створення бренду закладу освіти, застосування засобів навігації та піктографічної стилістики. Запропоновано алгоритм оформлення освітнього простору школи.

Підсумовуючи, автор наголошує, що спільне рішення всіх учасників освітнього

процесу щодо проектування та реалізації проекту, їх усвідомлення своєї спільної відповідальності, власне бажання та добра воля забезпечать повноцінну реалізацію задуманого.

Ключові слова: освітній простір, продуктивне шкільне навчання, навчальні зони, дизайн кімнат, бренд, відкритий простір.

MODELING OF THE ENVIRONMENTAL SPACE OF GENERAL SECONDARY EDUCATION IN CONDITIONS OF REALIZATION OF THE NEW NEW SCHOOL CONCEPT

Tetyana Demiraki

The author analyzes the psychological and pedagogical influence of traditional and innovative approaches on the participants of the educational process in the design of educational space. Key elements include the influence of architectural forms, the layout of furniture, colors in the interior and others. The principles of space zoning of general secondary education institution are explained on the basis of their purpose and functionality. The experience of productive school education in the 21st century (by Mary Wade) is the background of it. The basic conditions are the following: creating training zones, availability of training materials, freedom of movement, inspiration, respect.

The author describes the features of open space and shows its advantages and disadvantages. The article provides tips on the openness and comfort of the educational space in a general secondary education institution. The necessity of existence of space for elementary school is substantiated separately from secondary and senior. The main reasons for existence of separate space of elementary school are revealed - continuity (as, a key element of the relationship

between the institution of preschool education and elementary school) and safety and the possibility of combining several units of the class in one joint recreation.

The article emphasizes the importance of designing the educational space of the school premises and undertaking preparatory activities. During the implementation of the project, the author draws attention to the need to create a brand of educational institution, the use of navigation and pictorial stylistics, recommends a certain priority in the design of rooms. Particular attention is paid to the non-standard design of walls in the school, in particular, 10 options for creative solutions are offered.

To sum it up, the author emphasizes that the joint decision of all participants of the educational process on the design and implementation of the project, their awareness of their shared responsibility, their own desire and goodwill will ensure the full implementation of everything planned.

Keywords: training zones, productive school education, design of rooms, educational space, brand, open space.

Вступ.

Протягом багатьох попередніх десятиліть функціонування школи педагогічна наука та фізичний простір школи існували окремо, лише на початку ХХІ століття науковці та практики довели, що освітній простір постає як сукупність матеріальних та людських ресурсів, а також норм та

стандартів освітньої діяльності. Концепцією «Нова українська школа» визначено пріоритетні завдання розвитку і виховання всебічно й гармонійно розвиненої творчої особистості, патріота, відповідального громадянина, здатного до ризику та інновацій, умотивованого на самоосвіту і саморозвиток в умовах сучасності.

Українське суспільство бажає бачити школу місцем розвитку та співпраці. Школа – це будинок, в якому живуть дві групи людей зі своєю системою взаємин: діти-учні і дорослі-вчителі. Шкільне приміщення потребує особливих підходів до планування та об'ємно-просторової композиції, що створює умови для ефективної організації освітнього процесу, естетичного та фізичного розвитку учнів. Школа третього тисячоліття повинна стати тим архітектурним середовищем, де формується гармонійна особистість дитини з високим рівнем освіти на основі сучасних технологій та новітньої матеріально-технічної бази. Будівлі українських шкіл переважно зведено у 1930–1980-ті роки, тому освітній простір, створений у них, не відповідає ідеям Концепції «Нова українська школа», бо є невиразним та однотипним. Дизайн може вдосконалити певний простір залежно від цілей і завдань школи, оскільки має потужний освітньо-виховний потенціал та здатний підвищити якість і ефективність сучасної української освіти.

Реконструкція і ремонт наявного фонду будівель шкіл обов'язково повинні проводитися з урахуванням специфіки організації освітнього процесу. У зв'язку з цим актуальним стає прогнозування і розвиток комплексної моделі будівлі закладу в рамках відповідності функціонально-планувальної гнучкості, конструктивної раціональності, індивідуальності та оригінальності архітектурного вигляду, із урахуванням державних санітарних правил та норм улаштування, утримання закладів загальної середньої освіти, організації освітнього процесу та сучасних вимог до архітектурного середовища для закладів освіти, їх розвитку в майбутньому. Очевидним є те, що освітній простір для учнів початкової школи відрізнятиметься від освітнього простору для старшокласників як за предметно-просторовою організацією, так і за характером оформлення. Для виконання поставлених завдань необхідно дотримуватися двох важливих умов організації сучасного простору: 1) зонування; 2) гнуч-

ка організація простору. Зважаючи на те, що педагоги не мають фахової дизайнерської освіти, вирішити поставлені питання самостійно буде для них складним завданням.

Освітній простір школи є важливим чинником розвитку особистості учня та професіоналізму вчителів, який прискорює або стримує процес розвитку освіти в умовах інноваційних змін. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» дизайн освітнього середовища повинен урахувати характер діяльності та вікові особливості учнів [7]. Вивченню поняття «освітній простір» приділено значну увагу в наукових та методичних працях вітчизняних і зарубіжних педагогів: Г. Бутенко, А. Евтодюк, Н. Рибка, А. Цимбалару та інші. Зокрема Н. Рибка зазначає, що «освітній простір відображає переважно внутрішні (педагогічні, психологічні, дидактичні та ін.) зміни в системі освіти» [8, с. 8]. В. Шуляр доводить, що «не лише фізичний простір, а й ментальний, духовний, сакральний тощо» є складовими освітнього простору. «Він може бути як ідеальним, так і у вигляді матеріальних форм, наприклад, картин, фресок, фотографій, комп'ютерної графіки тощо» [14, с. 6].

В умовах реалізації Концепції «Нова українська школа», актуальності набуває проблема створення освітнього простору для сучасної шкільної освіти, де зростання соціальних вимог, зміна підходів до навчання та змісту освіти, динаміка розвитку науково-технічних розробок залишаються неврахованими. Це потребує не лише науково-методичної уваги до проблеми, а й системної підготовки керівників та педагогів до його реалізації, що визначило мету статті.

Мета статті: з'ясувати складові якісного освітнього простору, їх вплив на учасників освітнього процесу.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення питання щодо формування проктної команди та розроблення алгоритму реалізації проекту освітнього простору школи.

Психолого-педагогічний вплив традиційних та інноваційних підходів у дизайні освітнього простору.

Освітній сенс у житті дитини мають не тільки підручники та уроки, а й спілкування з однолітками, позашкільні враження, і, звичайно ж, простір, який дитина освоює. Сучасні дослідження шкільної архітектури і простору фокусуються на експлуатаційних якостях приміщень, на їх оформленні та дизайні. Доведено, що природне денне світло, чистота повітря, температура, рівень шуму, кольори у приміщенні можуть впливати як негативно, так і позитивно на здоров'я та навчання учнів. Простір будівлі в архітектурному розумінні здатний викликати низку позитивних емоцій. Головні позитивні емоції, сформульовані доктором філософії Сіракузького університету в Нью-Йорку К. Ізордом, такі:

- інтерес – найпозитивніша емоція, що мотивує до навчання, розвиток навичок та вмінь, творчих прагнень; у стані інтересу в людини підвищується увага, допитливість; інтерес полегшує соціальне життя і сприяє розвитку емоційних зв'язків між індивідами;
- радість – максимальна, але не обов'язкова постійна емоція; вона постає побічним продуктом подій та умов, а не результатом прямого прагнення отримати її;
- здивування має деякі риси емоцій; це скоріше тимчасовий стан; він виявляється завдяки різкому підвищенню стимуляції через будь-яку раптову подію; подив сприяє звільненню нервової системи від попередніх емоцій [1, с. 25].

Якщо говорити про простори радянської школи, то дуже добре всі пам'ятають темно-синій або темно-зелений колір панелей у коридорах, іноді в класах. У зеленого, як у будь-якого іншого основного кольору, залежно від тону змінюється значення. Чим більше в ньому темно-синього, тим твердішим, холоднішим, напруженішим, жорсткішим він сприймається психологічно.

Як молекули утворюють певну жорсткість структури твердого тіла, не видимо зовні, так і в людській душі виникає відчуття внутрішньої напруги. Щодо темно-синього кольору сучасні психологи стверджують, що велика кількість синяви в приміщенні знижує працездатність, може викликати депресивні стани і небажання працювати, але водночас споглядання насиченого синього кольору уповільнює серцебиття, стабілізує кров'яний тиск, зменшує нервову напругу, однак у великих кількостях синій колір викликає відчуття пригніченості. Ось чому темно-синій та темно-зелений кольори викликають не зовсім приємні спогади – це некомфортні кольори. Учень насамперед фокусується на джерелі дискомфорту, а не на навчанні. Таку сумну картину погіршували портрети радянських вождів у кабінетах, коридорах та музейних кімнатах, які висіли з року в рік. Усе, що вішали на стіни – стіннівки, стенди та інформація на них піддавалися шкільній цензурі. Деякі осередки, наявні в новій сучасній початковій школі, залишилися ще з радянських часів: живий куточок, осередки вчителя, навчально-пізнавальної діяльності та змінних стендів. Освітній простір часів незалежної України де-не-де покращився, проте найкращі сучасні відремонтовані школи більше нагадують офісні приміщення. Змінилися портрети та нові герої на стінах, додалися нові розділи в шкільних музеях, однак суть освітнього простору залишилася майже такою, як і була – невиразність і сірість. Сучасні школи здебільшого цим схожі між собою.

Коли оформляється інтер'єр приміщення, то визначається його колірне рішення, а це колірне рішення так само впливає на людей. Людські очі здатні розрізняти і вловлювати більше мільйона кольорів, що, як уже давно доведено вченими, активно впливають на наше самопочуття, настрій, емоції. Деякі кольори можуть підвищувати працездатність, інші можуть викликати почуття щастя, радості, спокою, створювати атмосферу захищеності. Колір в інтер'єрі має не лише психологічний вплив на лю-

дину, він змінює візуальне сприйняття простору. Світлі відтінки деяких кольорів збільшують та розширюють простір. Інші здатні підкреслити замкнутість і невеликі розміри приміщення [2].

Білий – досить нейтральний колір, він викликає позитивні емоції. Чистий білий колір – найменш природний з усіх кольорів. Білі приміщення здаються холодними, але при цьому благородними, якщо вони відповідним чином оформлені. Білий має безліч відтінків (так звані делікатні відтінки), що можуть створити в приміщенні приємну атмосферу і відчуття легкості за однакового освітлення.

Зелений колір дуже позитивно впливає на нервову систему людини, заспокоює, дарує відчуття комфорту й умиротворення, зменшує апетит. Зелений колір рекомендовано для рекреаційних зон. Залежно від відтінку зелений колір може оживляти і збуджувати або заспокоювати: синювато-зелені відтінки діють заспокійливо, а жовтуваті збуджують.

Синій – холодний колір, допомагає створити ділову робочу атмосферу в приміщенні, налаштовує на спокій та розважливність, допомагає сконцентруватися. Відтінки синього підходять для кабінетів та робочих зон. Світлі сині відтінки здаються віддаленими і легкими, вони розширюють простір. Темні сині кольори – компактні й надають відчуття стабільності.

Сірий – лаконічний, елегантний та стриманий. У приміщенні цей колір створює враження спокою. Сірий має багато відтінків. Простір й елементи дизайну, пофарбовані в сірий колір, надають елегантності й відстороненості, завдяки цьому навіть найменші поверхні вражають більшою мірою. Цей колір прекрасно гармоніює практично з усіма кольорами, сприятливо впливає на людину, дарує відчуття спокою й захищеності, знімає напругу, розслабляє.

Бежевий колір не може викликати негативних емоцій у людини, він створює почуття спокою та стабільності.

Помаранчевий колір – яскравий і теплий, він здатний викликати в людини від-

чуття тепла, підняти настрій, викликати збудження, створити урочисту атмосферу свята.

Жовтий колір – збуджувальний, невагомий, веселий, стимулювальний яскравий і світлий відтінок, це колір, що спонукає до спілкування та розширює простір. Тому жовтий особливо добре підходить для приміщень із незначним природним освітленням. Світло-жовті стелі сприймаються як більш світлі та сяючі, ніж білі. Але з цим кольором треба бути обережним, тому що в невеликих приміщеннях занадто насичений жовтий колір може здатися нав'язливим.

Отже, усі світлі кольори й відтінки розширюють простір, а темні навпаки – зменшують, тому, якщо занадто низьку стелю пофарбувати в світлий колір, вона візуально підвищиться. Якщо стеля висока, для неї слід використати темний колір, щоб вона візуально стала нижчою. Завдяки одній кольоровій гамі для стін, стелі та підлоги можна досягнути ефекту розмиття меж і створити єдиний простір [10]. За допомогою кольорових акцентів можна виділити окремі зони у приміщенні. Важливо пам'ятати, що в одному приміщенні не варто використовувати більше п'яти кольорів.

Ось чому одне приміщення створює гарний, легкий, піднесений настрій, а в іншому люди відчувають пригніченість. Насправді багато залежить від кольорового вирішення інтер'єру, зокрема атмосфера конкретного приміщення. Колір може здійснювати різну психологічну дію на людину: викликати відчуття холоду або тепла, легкості або пригніченості, бадьорити або втомлювати. За допомогою кольору можна надавати інтер'єру прозорості або масивності, об'ємності чи замкнутості. Правильно підібрані кольори дозволять підвищити рівень успішності й мотивувати учнів до творчості. Учені в один голос стверджують: від планування, кольірних рішень і світлового оформлення простору безпосередньо залежить мотивація дітей до навчання, їх успішність і комфорт перебування в шкільних стінах. Психологи Кембриджського

університету в своїй науковій роботі «The School I'd Like. Reflections on an Education for the 21st Century. London» дійшли невтішних висновків: підліткам не вистачає яскравих фарб у навчальних приміщеннях [4]. Суворе і нудне оздоблення змушує багатьох відчувати себе некомфортно.

На комфорт учня також впливає розташування та якість шкільних меблів у класі. Це впливає на вдосконалення освітнього процесу, сприяє збереженню високої працездатності і здоров'я школярів, профілактиці шкільних форм патології. Дуже важливо дотриматись усіх рекомендацій щодо підбору навчальних меблів для класу, які надає Міністерство освіти і науки України (наказ від 23.03.2018 № 283). Особлива увага в ньому приділяється вазі, кольору та формам меблів [9]. Під час розташування парт, столів та посадці учнів потрібно враховувати таке:

- брати до уваги стан здоров'я учнів (зір, слух, зріст); пересаджувати їх не менше ніж раз на семестр;
- на початку року першокласники мають сидіти за індивідуальними партами;
- у класі повинно бути не менше двох ростових груп меблів для учнів [8].

Але найголовніше правило, якого слід дотримуватись вчителів, – протягом уроку декілька разів змінювати форми роботи для учнів, тобто чергувати письмову роботу з руховою діяльністю, щоб антропометрично невідповідні меблі для учня не становили загрози.

Зонування освітнього простору.

Зонування – один із найважливіших етапів створення зручного простору. Головне завдання зонування – розділити приміщення, будівлю на окремі зони (осередки). Розділяючи приміщення (будівлю), можна створити максимально зручний та функціональний простір, комфортний для кожного учасника освітнього процесу. Зонування допомагає розділити приміщення на ділянки, призначені для певного виду діяльності. Концепція «зонування навчальних приміщень» не є чимось новим. Клас

дореформеного періоду НУШ вже мав свої зони (осередки): зона учнівських парт, класної дошки, робоче місце вчителя, зона зберігання матеріалів (шафи та полиці), зона наочності (стенди, плакати, мапи). У деяких класах можна побачити ще одну зону – живий куточок.

Досвідчені вчителі стверджують, що покращення матеріальних умов школи (ремонт, переїзд до нової будівлі, оновлення меблів) – це можливість урізноманітнити форми організації роботи, змінити розташування меблів у класі, створити нові зони (осередки). У сучасній школі має застосовуватися дворівневе зонування шкільного простору:

- **перший рівень** – зонування типів приміщень за їх призначення (спортивний зал, їдальня, актовий зал, учительська та ін.);
- **другий рівень** – зонування приміщення на функціональні зони (осередки).

Такий принцип зонування дозволяє докладно розглянути і спланувати всі приміщення школи й облаштувати їх максимально ефективно. При цьому функціональні зони за необхідності об'єднуються або трансформуються залежно від площі приміщення та особливостей використання. Отже, зонування, наприклад, класної кімнати ми відносимо до другого рівня зонування.

У межах традиційної школи ми часто вирізняємо непрактичне, неефективне й малофункціональне зонування простору будівлі:

- класи початкової ланки часто розміщено на різних поверхах, хоча доцільніше їх можна було б об'єднати окремим блоком початкової школи зі спільною рекреацією та вбиральнями;
- коридори в кращому разі слугують просто переходом від класу до класу, невиразні та порожні;
- відсутні рекреаційні зони для учнів початкової, середньої та старшої ланок; у таких зонах учні могли б відпо-

чивати під час перерви; іноді у фойє школи першого чи інших поверхів можна побачити кілька тенісних столів або стіл із шахами та шашками; відсутні меблі для сидіння, шафи з книгами та журналами;

- гардеробна у школах здебільшого загалом не передбачена, така зона могла б містити шафи для особистих речей та верхнього одягу учнів;
- навчальна частина не відділена від суспільного блоку (актовий та спортивний зали, бібліотека).
- Школа, концепція якої ґрунтується на потребах та побажаннях учнів, повинна мати правильну організацію простору, зонування тощо. Школа повинна створити таку просторову концепцію, де навчання учнів відбуватиметься в комфортних, зручних умовах. При цьому мають використовуватися різноманітні оздоблювальні матеріали так, щоб це сприяло виявленню творчих ідей та реалізації власних навчальних проектів. У сучасних умовах упровадження ідей концепції НУШ слід змінити насамперед традиційне уявлення про класну кімнату, якщо звертатися до досвіду європейських та американських колег. Наприклад, видання GEORGEL UCASED UCATIONAL FOUNDATION пропонує шляхи осучаснення навчального простору [15]. Автор Мері Вейд (Mary Wade) називає низку умов продуктивної шкільної освіти у XXI сторіччі (рис. 1).

Відкритий простір.

Навчання в школі, як і життя за її межами, – це не подорож на самоті, а спільна діяльність. І школа повинна відображати це: для всіх учнів і вчителів будівля повинна бути загальною, доступною, відкритою. Зрозуміло, чому ця тенденція з'явилася. У сучасних шкільних коридорах практично немає світла, усе затиснуте. Функція коридору – просто прохід від одного місця навчання до іншого. Сучасні дизайнери стверджують, що легкості, відкритості

та невимушеності простору приміщення може надати саме «відкритий простір» (Open space). Один із базових принципів відкритості полягає в тому, щоб забезпечити доступ до всіх навчальних приміщень і дозволити учням освоювати їх у вільний час. Класи не повинні бути закриті на замок, ніби їх мешканцям є що приховувати або чого соромитися. Черга біля зачинених дверей ідальні, спортзалу, роздягальні, актового залу – абсолютно не потрібна дітям річ. Вони не злочинці й не арештанти, щоб приховувати від них те, що побудовано для їх розвитку. Водночас кожен має право на особистий простір, тому шкільна будівля має забезпечити можливість усамітнитися, побути наодинці зі своїми думками або поговорити з кимось наодинці.

Концепція «відкритого простору» (Open space – велика кількість вільного простору) – новий напрям в організації робочих місць учнів, коли великі простори приміщення обладнані меблями, що мають здатність до штабелювання, розділені невеликими перегородками та мають умовний розподіл на рекреації. Перегородки в цьому разі мають лише умовний характер. Меблі повинні бути модульними. Столи, звичайно, мають закруглені форми для економії місця і з міркувань безпеки. Вбудовані шафи, полиці й висувні ящики активно використовуються в такому приміщенні, оскільки вони дозволяють істотно заощадити місце. Фахівці стверджують, що в приміщенні Open space економія простору сягає 30 %. Тільки так можна досягти функціональності, задіяти кожен квадратний метр площі та не втратити відчуття комфорту. Шафи можуть слугувати засобом зонування освітнього простору.

Ця концепція має як переваги, так і недоліки. До основних переваг Open space можна віднести:

- економічність організації;
- легку і швидку комунікацію між класами та учнями і педагогами;
- психологічний комфорт колективу.

У такому просторі легко обмінюватися інформацією, що сприяє згуртуванню

учнівського колективу, створює відчуття єдності та розвиває творче мислення. До недоліків такої системи можна віднести її недостатню універсальність. Постійний шум знижує ефективність роботи та дуже стомлює. Open space обмежує можливість використання часу учасників освітнього процесу для вирішення особистих питань. Багатьом адаптація до Open space дається нелегко.

У тому, що у школярів знижується мотивація до навчання, не останню роль відіграє простір – одноманітність архітектурних будівель і монотонність інтер'єрів. Переважна більшість опитаних учнів заявили, що їм не вистачає облаштованих кабінетів і коридорів, яскравого оформлення стін і громадських зон відпочинку.

На вході до будь-якої школи, шкільного класу ми одразу відчуваємо на собі ефект того простору, в якому перебуваємо — низька стеля чи вогкість приміщення, мала кількість світла, дискомфорт через надмірне скупчення людей на квадратний метр тощо. Отже, різні фізичні фактори та дизайн приміщення мають критичний вплив на якість самого освітнього процесу. Британські дослідження показали, що ефективність навчання залежить від фізичного простору. Він здатний уплинути на успішність учнів, яка поліпшується на 25 % за умови покращення умов приміщення. Нейронаука постійно відкриває нові деталі функціонування мозку та його вплив на ефективне навчання. Відкриття у сфері нейродосліджень доводять: організація простору впливає на самопочуття учасників та на динаміку освітнього процесу. Для того, щоб максимізувати навчальний потенціал, простори мають бути відкритими, комфортними, освітленими та стимулювати візуально. Ще 1977 року дослідники університету Берклі виявили, що низький рівень світла негативно впливає на здатність регулювати природний цикл сну та пробудження. Дослідження 1999 року Лізи Гершонг, експертки з людських факторів в архітектурному дизайні, показало, що високі рівні природного сонячного або

максимально подібного до нього світла в класі підвищують відвідуваність, досягнення та загальний стан здоров'я учнів. Науковці з університету Торонто спеціально досліджували реакції людей на контури та висоту стелі в архітектурному дизайні. Виявилось, що кімнати з криволінійним дизайном активували ті ділянки мозку, що відповідають за емоції та емоційну взаємодію, а також сприймалися людьми як «красивіші». Високі стелі стимулювали мозкові структури, що лежать в основі візуально-просторового пізнання. Отже, вигнуті лінії та високі стелі викликають емоційний відгук, цікавість та увагу. Натомість закритіші простори призводять до підвищення рівнів кортизолу, гормону стресу. Під час навчання учням важливо почувати себе комфортно. Це досягається за допомогою ергономічних меблів, невимушеного денного світла, свіжого повітря та добре продуманого штучного світла й акустики. Когнітивний нейронауковець Майкл Познер із університету Орегону стверджує, що нашому мозку подобається новизна. Саме тому постери або візуальні зображення на стінах чудово працюють для привернення уваги учнів, головне – міняти їх час від часу, адже новизна привертає увагу, але не утримує її. Ось чому стенди в школі та в класі повинні бути змінними.

Поради для тих, хто працює з навчальними просторами і прагне зробити їх справді відкритими та комфортними [10]:

- вмикайте світло, відкривайте жалюзі та штори;
- виходьте надвір, особливо вранці;
- створюйте ілюзію простору за допомогою дзеркал – розташування дзеркала навпроти вікна збільшить кількість світла в приміщенні;
- пересувайте меблі, організовуйте нові фігури та переоблаштовуйте кімнату – так вона виглядатиме новою;
- прив'яжуйте кожен нову тему до нового предмета або вигляду кімнати, щоб учасники процесу асоціювали простір зі своєю роботою.

Необхідність окремого простору

для початкової ланки.

Простір для учнів початкової школи має відрізнятись від простору для старшокласників як за предметно-просторовою організацією, так і за характером оформлення. Завдання сучасної школи – не завершити якомога швидше дитинство, а надати можливість дитині прожити його, насолодитися ним і винести з нього важливі уроки. Школа, з одного боку, має не принижувати значущість особистості учня, а з іншого – давати можливість займатися собою і не вказувати йому, як треба поводитися, щоб бути схожим на дорослого. На особливу увагу заслуговує той факт, що початкову ланку школи потрібно відділити окремим блоком від старшої та середньої шкіл, але при цьому потрібно подбати про спільний перехід. Для цього є низка причин:

- **наступність.** В. О. Сухомлинський казав: «Школа не повинна вносити різкого перелому в життя дитини. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що робила вчора. Нехай нове з'являється в її житті поступово і не збентежує лавиною переживань». Наступність виступає як ключовий елемент взаємозв'язку між початковою школою і ЗДО, що, спираючись на набуття дошкільного дитинства, має забезпечити подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, соціальний та фізичний розвиток. Освітній процес у початковій школі (відповідно до Державного стандарту початкової освіти) організовано за циклами з урахуванням вікових особливостей фізичного, психологічного і розумового розвитку дітей 6–10 років. У 1–2 класах адаптаційно-ігровий цикл сприятиме поступовому переходу дитини від гри до навчання – провідних видів діяльності дошкільного та молодшого шкільного віку. Саме зонування простору в ЗДО мусить мати наступність і в початковій школі. Діти приходять із дитячого садочка, де вони звикли до зонування простору в групі.

Отже, їм буде легше пристосуватися до нового навчального простору в початковій школі, що запланований Новою українською школою. У ЗДО осередків багато – природознавчий, дитячого експериментування, ігрової діяльності, образотворчої діяльності, музичний та ін. У Новій українській школі передбачено 8 осередків, які виконують певну функцію в класі. Як і в садочку, величезне значення має наявність окремої вбиральні, якою учні можуть скористатися в будь-який момент. Найкращий варіант – прилегла вбиральня до кожного класу початкової ланки або спільна вбиральня в блоці початкової школи [11];

- **безпе́чність;** блок початкової ланки повинен мати окремий вхід, який би відгороджував його від середньої та старшої шкіл. У такий спосіб буде гарантовано безпеку молодших школярів та певну ізольованість від учнів старшої та середньої ланок. Діти початкової ланки будуть об'єднані за інтересами та віковим критерієм;
- **можливість об'єднати** кілька осередків класу в одній спільній рекреації. Осередок гри, відпочинку, дитяча бібліотека та куточок живої природи поєднуються, і в такій рекреації мають можливість проводити перерви всі учні початкової школи. А якщо поставити в цій рекреації столи та стільці, тоді в ній можна буде проводити уроки художньо-естетичного циклу.

Приміщення для різних вікових груп школярів – початкової, середньої та старшої ланок – мусять мати специфічне планування, що повною мірою відповідатиме особливостям освітнього процесу, потребам та інтересам учнів різного віку. Освітній простір має бути гнучким та різноманітним із урахуванням характеру діяльності та вікових особливостей учнів. Лабораторії, майстерні та інші приміщення зі спеціальним обладнанням завжди матимуть більш менш стабільну просторову структуру і

тому повинні розташовуватись у просторі середньої та старшої ланок. Рекреаційні зони та класи будь-якої ланки мають бути здатні до перегрупування меблів та придатними до трансформації, швидкої зміни робочих зон для роботи з цілим класом, у групах чи індивідуально, у спокої чи в русі. Мобільність освітнього простору вимагає від дитини постійних роздумів про те, як його використовувати, а у стандартному кабінеті цієї адаптації та трансформації простору під себе не потрібно.

Проектування освітнього простору.

Проектування простору школи – складний, але цілком можливий процес і не реалізується за один рік. Виникає безліч труднощів, починаючи з перебудови простору та завершуючи готовністю вчителя до освоєння нових принципів навчання. Освітній простір повинен стати якісним, активним щодо людини. Розпочинаючи проектування освітнього простору та обираючи шляхи його організації, необхідно враховувати чинники і нові завдання школи, багатоманітність навчальних програм, підручників, соціокультурні процеси, пов'язані з гуманізацією, розгортанням інформаційного простору.

Головна мета під час проектування простору закладу освіти – створення креативного середовища, що допомагає дітям самостійно виявити та розкрити свої творчі здібності без нав'язування знань викладачем; відтворення ергономічного багатофункціонального простору, що допускає певні трансформації, здатного «налаштуватися» на певні види діяльності. Типові школи здатні сформулювати лише типові мислення. Наявні приміщення шкіл не сприяють творчому розвитку учнів.

У кожній школі є своя історія, традиції, досягнення, цільова аудиторія. Спираючись на ці дані, потрібно розробити й візуалізувати власний шкільний бренд. Бренд – це певний знак, який позначає унікальний продукт або послугу, що належить якійсь певній особі – фізичній або юридичній. **Брендинг** – це низка заздалегідь спланованих та пов'язаних між собою

заходів, спрямованих на створення позитивного іміджу якогось бренду (на початкових етапах). Зокрема це такі заходи:

- позиціонування + створення УП (унікальної пропозиції);
- створення унікальних графічних і вербальних символів – назви, слога-на, логотипа, джингла, корпоративного стилю і т. ін.;
- моніторинг ринку конкурентів;
- підбір носіїв, які будуть транслювати головну ідею бренду;
- просування.

Отже, брендинг школи – це візуалізація власного шкільного бренду. Одна школа спеціалізується на поглибленому викладанні інформаційних технологій, інша – носить ім'я Героя України або видатного українського вченого. Ці особливості необхідно враховувати під час розроблення та візуалізування бренду, зокрема в шкільній символіці (герб, прапор), оформленні класів, рекреацій. Безсумнівний плюс брендингу – упізнаваність школи. Це важливо і для учнів, і для колективу. У таку школу легше залучити гарних педагогів, соціальних партнерів, спонсорів. Крім того, у ній простіше створити комфортний мікроклімат, в якому приємно вчитись і працювати. В ідеалі проект повинен початися зі складання брендбуку, що передбачає опис кожного фірмового елемента і способів його використання на носіях. Найменше, що можна зробити, – це розробити в єдиному впізнаваному стилі візитки, банери, обкладинки для підручників і зошитів, чохли для мобільних телефонів, малюнки або ілюстрації для соцмереж, шаблони презентацій, буклети. Інакше кажучи, усе те, що використовується в повсякденному комунікативному житті школи. До брендингу школи можна віднести і кольорову гаму, яку слід обрати для проектування освітнього простору. Цих кольорів у палітрі не повинно бути більше п'яти.

Потім можна переходити до роботи зі шкільним простором. Як мінімум потрібно запровадити єдину систему **навігації** в будівлі. Особливо це актуально для освіт-

ніх комплексів. Досить зробити поєднання один з одним навігаційних стендів, вказівників, табличок на кабінетах і відразу стане видно, як будівлі з різною архітектурою та інтер'єром будуть візуально об'єднані в єдиний простір. Номери, назви кабінетів можуть бути виготовлені зі спеціальних змінних переносних табличок на магнітах. Їх можна знімати і змінювати або встановлювати стаціонарно. Їх потрібно обирати у певній кольоровій гамі відповідно до обраних кольорів (не більше п'ятьох). Ще одним варіантом орієнтування та прикрашання інтер'єру у просторі школи може стати **піктографічна стилістика** – піктограми за змістом мають відповідати функції місця. Навігація повинна виконувати не тільки інформаційну, але й декоративну функції. Видно нумерацію поверхів і що на них розташовано. Наприклад, на першому поверсі можуть бути надписи: 1-й поверх, класи початкової школи (1–4 класи), рекреаційна зона, клуб англійської мови. Додатково вони супроводжуються символічними піктограмами, дивлячись на які, ставало би зрозуміло, що саме тут розташовано.

Завдяки наявним принципам зонування освітній простір школи розділяють за функціональними ознаками в такий спосіб: освітній процес, рекреація, загальношкільні збори, спорт, харчування, методична та господарська діяльність, адміністративне управління. При цьому є і загальний простір – простір самодіяльності, він і повинен стати предметом особливої уваги. Проектуючи освітній простір, необхідно враховувати вимоги функціональної доцільності – призначення кожного приміщення: чи будуть у ньому проводитися навчальні заняття, позакласні заходи, театральні вистави, спортивні змагання. При цьому в сучасній школі має застосовуватися дворівневе зонування шкільного простору, про яке йшлося вище. Найчастіше під час планування перетворення освітнього простору школи черговість оформлення може бути такою:

- вхідна зона (обличчя школи; найперше, що бачить кожен відвідувач і піс-

ля чого в нього складається враження про школу);

- спеціалізовані простори (актовий зал, їдальня, спортзал);
- коридори та рекреації;
- класи.

Якщо школа обмежена в коштах, слід почати з простору загального користування. Це коридори, рекреації та їдальня. Тут учні, педагоги, а іноді й батьки перебувають досить тривалий час. Тому функціональне наповнення й оформлення простору має бути таким, щоб у цьому просторі було комфортно. Єдиний важливий момент: шкільні приміщення за будь-якого оформлення повинні відповідати функціональному призначенню. Якщо рекреація призначена для відпочинку і спілкування, в ній потрібно розмістити лавки або м'які модулі, шафи з книгами і журналами, настільні ігри. Актівий зал може стати повноцінним освітнім середовищем, коли його пристосують до різних потреб. Глядацькі місця мають бути такі, щоб їх можна було легко і швидко прибрати, а зал перетворити у відкритий майданчик для експериментів, тобто на місце для індивідуальних та групових занять. При цьому тут повинні бути всі сучасні технічні засоби – комп'ютери, ноутбуки, проектори тощо. В їдальні краще поставити столи різних розмірів, тому що не всі люблять обідати в компаніях, а умивальники для миття рук обладнати в окремій зоні, щоб не було зайвої штовханини. Однак функціональна відповідність повинна бути в пріоритеті. Також дуже важливо враховувати такі фактори: наявність брендингу, кольору, матеріал та колір підлоги, спеціалізованість приміщення, а особливо вік учнів. Адже учні початкової школи та випускники поведуть себе по-різному в суспільних просторах школи і навіть по-різному сприймають кольорову палітру.

Наступним кроком після визначення зонування простору та його функціональної доцільності є вибір дизайну освітнього простору. Спершу слід обрати кольорову гаму, що буде використовуватися під час

оформлення освітнього простору школи: зазвичай кольорів не повинно бути більше п'яти. Усі стіни у приміщенні мають бути білими або світлими для того, щоб візуально розширити простір і наповнити його світлом [3]. Колір поверхні стін, меблів повинен бути жовтим, зеленим або бежевим (матових світлих пастельних тонів). Стелю, верхні частини стін, віконні рами та двері слід фарбувати в білий колір, коефіцієнт відбиття якого 0,8; у кабінетах технічних засобів навчання (ТЗН) стіна, яка є фоном до екрану (телевізор, проектор), має бути пофарбована в жовтий або бежевий колір із коефіцієнтом відбиття 0,6; класна дошка повинна мати матову поверхню, пофарбовану в темно-зелений, коричневий колір із коефіцієнтом відбиття 0,1–0,2. Іноді виділяють одну стіну у приміщенні яскравим кольором. Для підлоги краще використовувати природні кольори – сірі відтінки, що нагадують камінь, бежеві або пісочні. Слід також застосовувати сучасні дизайнерські підходи в оформленні внутрішнього простору та елементи дизайну-3D, створювати перспективу, колористику, цікаву для дітей тематику, що розвиває творче мислення, широкий світогляд та естетику, – у коридорах, холах, гардеробі, на сходах. У рекреаційних зонах повинні бути умови для активного відпочинку (розмітка «класики», лабіринт тощо), столи для настільного тенісу тощо та можливість використовувати стіни для творчості (рамки для малюнків, дошки для малювання тощо). У матеріалах про створення нового освітнього простору (2017 рік) (інформація в електронному вигляді: www.dfrt.minregion.gov.ua) надано багато порад, які носять рекомендаційний характер. Кабінети в школі потрібно оформлювати разом із прилеглою територією – коридором або рекреацією. У такому разі вони виглядають як одне ціле. Плануючи дизайн школи, можна ефективно використовувати стіни [17] (рис. 2).

Ознака якісного освітнього проекту – системна робота і чіткий порядок прийняття рішень. Не важливо, хто буде

приймати ці рішення, – одноосібно директор або батьківська рада. Найголовніше тут – правильне формулювання власних очікувань від проекту – у вигляді функціональних, адміністративних, педагогічних вимог, а також розуміння зв'язку вже розроблених рішень щодо бренду з проектом про простір. Це полегшить роботу дизайнерам, архітекторам, будівельникам і виключить елемент несподіванки під час отримання кінцевого результату. Імідж школи – те, заради чого варто звернутися до дизайнера. Можливо, така людина знайдеться серед випускників чи батьків, або студент-дизайнер, який у рамках дипломної роботи може виконати проект дизайну школи. Складаючи техзавдання, потрібно пам'ятати, що модернізується освітній простір. Слід обрати команду професіоналів, якій довіряєте, а тому повинні прислухатися до їхніх рекомендацій. Продуктивний підхід з боку директора школи – це говорити з позиції функціональних завдань: «Нам потрібно забезпечити зрозумілість і читаність навігаційних табличок для учнів із порушенням зору», «Ми хочемо зробити в рекреації зони активного і пасивного відпочинку». Крім того, важливо пам'ятати, що школа – це середовище, яке регламентують певні норми. Чинні Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання закладів загальної освіти та організації освітньо-виховного процесу ДСанПіН 5.5.2.008-01 (постанова Головного державного санітарного лікаря України від 14 серпня 2001 року № 63) можуть стати каменем спотикання для амбітних дизайн-проектів, але навіть в умовах жорсткого нормативного регулювання можна модифікувати освітній простір так, щоб він відповідав вимогам законодавства і був комфортним та гармонійним. Перш ніж приймати остаточне рішення, слід порадитися з психологами, дізнатися про побажання батьків і переваги учнів.

Отже, робота зі шкільним простором повинна бути системною та спланованою у такий спосіб:

- брендинг школи;

- створення команди проєктувальників (батьки, діти, учителі);
- проєктування та розробка освітнього проєкту (поділ простору школи за дворівневим принципом зонування);
- втілення проєкту за визначеною першочерговістю [16].

Варто пам'ятати, що часткове або точкове перероблення приміщень ускладнює освітній простір і погіршує ситуацію. Освітній простір багатьох шкіл, навіть нещодавно відремонтованих, – типовий (одноманітний). Наприклад, стелі типу «Арм-стронг», стіни пастельних тонів, лінолеум зі стандартним малюнком. У такому просторі немає індивідуальності, оригінальності, і він дуже нагадує офісний простір.

Головні проблеми, що можуть виникнути на шляху реалізації задуманого, – можливості фінансового, ресурсно-технічного забезпечення. Ефективність моделі визначається підготовкою педагогічного колективу до педагогічного планування й моделювання освітнього простору школи. Більше шансів на успішну реалізацію матиме саме власна модель, створена колективом школи, а не нав'язана чи скопійована наоціп у когось. І саме тоді простір школи може стати педагогічним інструментом, який підвищить якість навчання учнів.

Діяльність педколективу, зокрема керівників ЗЗСО, щодо створення нового простору.

У процесі проєктування освітнього простору педагогічному колективу є над чим працювати. Насамперед це **брендинг школи. Створення команди проєктувальників** (обов'язково з представниками учасників освітнього процесу в школі – учнів, батьків, учителів та дизайнера). Дизайнером може виявитись хтось із батьків учнів, випускник школи, який здобуває професію дизайнера, або просто звичайний студент (фахова спеціальність «дизайнер»), який у рамках курсової або дипломної роботи може виготовити проєкт, цим самим набуваючи досвід та збагачуючи своє професійне портфоліо. Для істотних

змін потрібно залучення фахових дизайнерів, архітекторів, художників. Розпочинаючи проєктування та розроблення освітнього проєкту (поділ простору школи за дворівневим принципом зонування), треба насамперед окреслити проблемне поле. Педагогічний колектив може отримати інформацію після проведення анкетування всіх учасників освітнього процесу. Таке анкетування, опитування, вивчення зауважень і побажань учнів та їхніх батьків потрібно провести обов'язково. Перед початком роботи над проєктом також можна роздати блокноти жовтого і рожевого кольорів. Відривними листочками слід позначити свої улюблені місця, оскільки кожен сприймає простір по-своєму, тому цей варіант буде ідеальним для пошуку «золотої середини» для всіх учасників освітнього процесу.

Аналіз результатів опитування учасників освітнього процесу декількох шкіл дає можливість зробити такі висновки:

- школярі здебільшого визнають, що їм необхідно мати: власну «шафу» для зберігання одягу, змінного взуття, спортивної форми, підручників, зошитів; мати два комплекти підручників (удомі й у школі); обладнане місце, де дитина може повторити урок, відпочити (рекреація із зоною усамітнення);
- батьки хотіли б мати доступ до інформації про навчальні досягнення дітей, не відвідуючи школу, за допомогою інтернет-ресурсів; шкільну сучасну бібліотеку (медіатеку) з різножанровою літературою, періодичні видання, фонотеку, відеотеку, центр, що забезпечує вхід до мережі електронних бібліотек; консультативну допомогу з боку фахівців (психологів, методичних працівників, педагогів тощо) щодо виховання дітей;
- керівники та вчителі зазначають, що характер змін повинен бути радикальним та продуманим. Оскільки вчителі не фахівці з дизайну, то хотіли б залучення до створення проєкту

справжніх дизайнерів, щоб простір не був схожий на різнокольорове полотно і не був точковим та частково покращеним, а щоб зміна простору носила системний характер [13, с. 4].

Отже, при виявленні проблемного поля щодо проектування освітнього простору школи передусім необхідно змінити його фізичні характеристики. Утілюючи проект, саме учасники освітнього процесу разом повинні визначити першочерговість змін приміщень. Можливо, зазнають змін спочатку блок початкової ланки з прилеглою рекреацією та вбиральнями або фойє школи з особистими шафами учнів (гардеробом) та прилеглими коридорами.

Висновок.

Створення освітнього простору за ідеями НУШ тільки розпочинається і, фактично, це процес безперервний, оскільки з упродовження певного результату його створення та подальше корегування не припиниться. Дуже важливо, щоб усі учасники цього процесу – батьки, педагогічний колектив, громада – об'єдналися, знайшли спільну мову між собою й усвідомили спільну відповідальність, мали вміння, бажання та добру волю для співпраці.

Для того, щоб виробити спільні точки дотику, усім учасникам освітнього процесу необхідно:

- постійно підвищувати свою обізнаність щодо моделювання та створення освітнього простору; вивчати досвід, теорію досліджень як вітчизняних, так і закордонних учених; налагоджувати контакти зі спеціалістами, які б могли надати методичну та консультативну допомогу. Для формування освітнього простору важливо залучити всіх учасників освітнього процесу – батьків, дітей, учителів, адже вони найкраще обізнані щодо сьогоденного стану речей у школі, потреб у її розвитку;
- з'ясувати потреби та стан речей легше всього за допомогою анкетуван-

ня учасників освітнього процесу. У такий спосіб їхня участь в аналізі та плануванні освітнього простору буде незамінною, бо саме так виявляться потреби та можливості, буде проаналізовано наявні ресурси. Слід використовувати методи не лише проектування, але й дизайн-мислення;

- розробити підйомну модель фінансування. Саме фінансування повинно бути стабільним, адже від цього фактора залежить безперебійність та системність створення освітнього простору. Воно має відбуватись одночасно з оновленням школи, запровадженням нових педагогічних підходів, нових програм та навчальних планів, форм та методів роботи. Між усіма учасниками освітнього процесу (учнями, батьками, учителями) має бути окреслено поле діяльності та шляхи співпраці з колегами-освітянами, місцевою громадою та навіть дизайнерами [5].

Відтак сучасний освітній простір школи повинен стати комплексним освітнім ресурсом, який би забезпечив освітню діяльність через благоустрій та облаштування шкільної території, гнучку об'ємно-планувальну структуру будівлі школи, цілісне художнє рішення фасадів та інтер'єру, комфортне та динамічне меблювання та обладнання всіх приміщень.

Підсумовуючи, зазначимо, що освітній простір – це лише складова єдиної концепції розвитку школи, що охоплює педагогічні, соціальні, організаційні та фінансово-господарські питання. Його створення можливе лише через активну зацікавлену співпрацю широкої спільноти: управлінців та педагогів, учнів та їхніх батьків, науковців, проектувальників, громадських активістів. І тоді завдяки спільним зусиллям школа має стати, як казав видатний педагог В. О. Сухомлинський, «школою спокою для батьків, школою творчості для вчителів та школою радості для дітей» [12, с. 65].

Умови продуктивної шкільної освіти у XXI столітті

Рис.1
Джерело: розроблено автором на основі [15]

10 можливостей під час оформлення стіни в школі

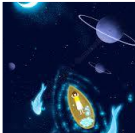
Мрій та Дій!	Стіна – джерело натхнення і мотивації	- наявність фраз та образів, які мотивують учнів і нагадують, що «Все в їхніх руках!»
Стіна – місце для трансляції знань і цінностей		- інформація оформлена в рамках простору, несвідомо запам'ятовується краще
3 КЛАС 4 КЛАС	Стіна – носій навігацій	- ціла система навігації, яка показує, що і де знаходиться, але її слід реалізувати як яскравий елемент оформлення
Стіна формує образ школи та її бренд		- індивідуальність, цінності та принципи школи, які необхідно донести до аудиторії
	Стіна – місце спілкування	- місце для взаємного спілкування (пошук учасників для спільного проекту, учнівські оголошення)
Стіна довідкової інформації		- об'ємна карта міста/ ОТГ/району/області на якій розміщено нагадування про те, як цікаво можна провести свій вільний час
	Стіна створює настрої	- розміщення об'єктів або образів, які викликають усмішку, налаштовують людину на позитивний лад
Стіна – це місце для виставки		- виставка фото, художніх робіт учнів з якісним оформленням, яка притягує загальну увагу
	Стіна вражає і поряд з нею всі фотографуються	- змінна стіна-фотозона, креативно і незвично оформлена
Стіна будить уяву		- простір оформлений образами та кольором, які б дали можливість учням придумувати, уявляти, відчувати неймовірні історії

Рис.2
Джерело: розроблено автором на основі [17]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архитектура и эмоциональный мир человека / Г. Б. Забельшанский, Г. Б. Минервин, А. Г. Раппапорт, Г. Ю. Сомов. – М. : Стройиздат. – 1985. – 208 с.
2. Вдалі колірні поєднання / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.alpina.ua/statija/vdali-kolirni-pojednannja/>
3. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу ДСанПіН 5.5.2.008-01 [Електронний ресурс] // Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 14 серпня 2001 р. № 63. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0063588-01>
4. Как влияет архитектурная среда и дизайн образовательного учреждения на ребенка? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psypress.ru/articles/26066.shtml>
5. Косенко Д. Ю. Освітній простір НУШ: рекомендації та реальні можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/1163-osvitnij-prostir-nush-rekomen-datsiji-ta-realni-mozhlivostyami>
6. Ми застосовуємо альтернативні просторові рішення у школі (Електронний ресурс). – Режим доступу : <http://biz.totosha.kiev.ua/2018/02/mi-zastosovuyemo-alternativni-prostorovi-rishennya-u-shkoli/>
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»: [Електронний ресурс] // Постанова Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016 р. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934>.
8. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. – Одеса, 2005. – 24 с.
9. Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи [Електронний ресурс] // Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 березня 2018 р. № 283. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-organizaciyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoji-shkoli>
10. Психологічний вплив кольору в інтер'єрі на людину. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://blago.if.ua/psihologichnij-vpliv-koloru-v-interye/>
11. Сергійчук С. Фізичні простори для освітніх заходів: інклюзивні, холистичні та натхненні. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Громадський простір. – Режим доступу : <https://www.prostir.ua/?kb=fizychni-prostory-dlya-osvitnih-zahodiv-inklyuzyvni-holistychni-ta-nathnenni>
12. Сухомлинський В. О. Школа радості // Вибр. твори : В 5. т. – К. 1976–1977. – Т. 3. – С. 9–98.
13. Цимбалару А. Д. На шляху до школи майбутнього: моделювання освітнього простору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_peda_gog_prob_l_silsk_shkolu/22/visnuk_23.pdf
14. Шуляр В. І. Від освітнього ландшафту України до формування ноосвітнього середовища Миколаївщини // Директор школи – 2018. – № 15–16. – С. 4.
15. Якими мають бути простори для навчання. Відкритість, комфорт, світло, візуалізація – наскільки це важливо для освітнього процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bigggidea.com/practices/vidkritist-komfort-svitlo-vizualizatsiya/>
16. Моделювання освітнього простору в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: методичні рекомендації / Укл. Т. В. Деміракі, за заг. ред. В. В. Стойкової. – Миколаїв : МОППО, 2018 – 36 с.

17. Школьные стены: правила оживления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://newtonew.com/school/shkolnye-steny-pravila-ozhivleniya>

REFERENCES

1. Zabel'shanskij G. B., Minervin G. B., Rappaport A. G., Somov G. Ju.. (1985). *Arhitektura i jemocional'nyj mir cheloveka* [Architecture and the emotional world of man]. M.: Strojizdat, 208 (rus).

2. Vdali kolirni poiednannia [Good color combinations]. (n.d.) alpina.ua. Available at: <https://www.alpina.ua/stattja/vdali-kolirni-poiednannja/> (ukr).

3. Постанова Головного державного санітарного лікаря України № 63 від

14.08.2001 «Derzhavni sanitarni pravyla i normy vlashtuvannia, utrymannia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv ta orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu DSanPiN 5.5.2.008-01» [Resolution of the Chief State Sanitary Doctor of Ukraine of August 14, 2001 No. 63 «State sanitary rules and norms of arrangement, maintenance of general educational institutions and organization of educational process of SSanPin 5.5.2.008-01»]. (2001, 14 August). zakon.rada.gov.ua. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0063588-01> (ukr).

4. Kak vlijaet arhitekturnaja sreda i dizajn obrazovatel'nogo uchrezhdenija na rebenka? [How does the educational environment and design of the educational institution affect the child?]. (n.d.) psypress.ru. Available at: <http://psypress.ru/articles/26066.shtml> (rus).

5. Kosenko D. Yu. (2018). Osvitnii prostir NUSH: rekomendatsii ta realni mozhlyvosti [NUSH educational space: recommendations and real opportunities]. Source of public experts. Available at: <http://education-ua.org/ua/articles/1163-osvitnij-prostir-nush-rekomen-datsiji-ta-realni-mozhlyvostyami> (ukr).

6. (2018). My zastosovuiemo alternatyvni prostorovi rishennia u shkoli [We use alternative spatial solutions at school]. (n.d.) biz.totosha.kiev.ua. Available at: <http://biz.totosha.kiev.ua/2018/02/mi-zastosovuyemo-alternativni-prostorovi-rishennya-u-shkoli/> (ukr).

7. Постанова Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016. «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku» [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 14, 2016 № 988-p «On approval of the Concept of realization of state policy in the sphere of reforming of general secondary education «New Ukrainian School» for the period up to 2029»]. zakon.rada.gov.ua. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> (ukr).

8. Rybka N. M. (2005). Yedynyi osvitnii prostir yak intehratyvna systema: sotsialno-filosofskyi analiz [A unified educational space as an integrative system: a socio-philosophical analysis]. Extended abstract of candidate's/ Doctor's of Philosophy.

Odesa.: 24 (ukr).

9. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 283 від 23.03.2018 «Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvitho prostru Novoi ukrainskoi shkoly» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated March 23, 2018 № 283 «On approval of methodological recommendations for the organization of educational space of the New Ukrainian School»]. zakon.rada.gov.ua. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0283729-18> (ukr).

10. Psykholohichniy vplyv koloru v interieri na liudynu [Psychological effect of color in the interior of the person]. (n.d.) blago.if.ua. Available at: <https://blago.if.ua/psihologichnij-vplyv-koloru-v-interye/> (ukr).

11. Serhiichuk S. (2017). Fizychni prostory dlia osvitynih zakhodiv: inkliuzyvni, kholistychni ta natkhnenni. [Physical spaces for educational events: inclusive, holistic and inspirational]. Hromadskyi prostir. Available at: <https://www.prostir.ua/?kb=fizychni-prostory-dlya-osvitynih-zakhodiv-inkliuzyvni-holistychni-ta-natkhnenni> (ukr).
12. Sukhomlynskyi V. O. (1977). Vybrani tvory « Shkola radosti» [Selected works. «School of joy»]. (Vols 1-5) . K.: (ukr).
13. Tsymbalaru A. D. Na shliakhu do shkoly maibutnoho: modeliuvannya osvitnoho prostoru [Towards a school of the future: modeling the educational space]. (n.d.) library. udpu.edu.ua. Available at: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_l_silsk_shkolu/22/visnuk_23.pdf (ukr).
14. Shuliar. V. I. (2018). Vid osvitnoho landshaftu Ukrainy do formuvannya nooosvitnoho seredovyscha Mykolaivshchyny [From the educational landscape of Ukraine to the formation of the no-educational environment of Mykolaiv region]. Dyrektor shkoly – School Director, 15–16, 4 (ukr).
15. Yakymy maiut buty prostory dlia navchannia. Vidkrytist, komfort, svitlo, vizualizatsiia – naskilky tse vazhlyvo dlia osvitnoho protsesu [What should be the study spaces. Openness, comfort, light, visualization - how important it is to the educational process]. (Elektronnyi resurs). (n.d.) biggggidea.com. Available at: <https://biggggidea.com/practices/vidkrytist-komfort-svitlo-vizualizatsiya> (ukr).
16. Demiraki, T. V. (2018) Modeliuvannya osvitnoho prostoru v umovakh realizatsii kontseptsii «Nova ukrainska shkola»: metodychni rekomendatsii [Modeling of educational space in the conditions of realization of the concept of «New Ukrainian school»: methodical recommendations] V. V. Stoikova (Eds.) Mykolaiv : MOIPPO, 36 (ukr).
17. Shkol'nye steny: pravila ozhivlenija [School walls: the rules of revitalization] (n.d.) newtonew.com. Available at: <https://newtonew.com/school/shkolnye-steny-pravila-ozhivleniya>